

מסורת הש"ס

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מט.

עין משפט
נר מצוה

סב א מ"י פ"ב מהל' בית
המדרה הל' ח סמג
עין קמ"ט
סב ב מ"י שם הלכה יא:
סב ג מ"י שם הלכה יב:

רבינו חננאל

תניא אמר ר' אליעזר בר'
צדוק לול קטן היה בין
כבש למזבח כמערבו של
כבש. פרחי כהונה אחת
לשבעים שנה יורדין שם
ומלקטין משם יין קרוש
הדומה לעיגול דבילה
ושורפין אותו בקורש. שני
בקורש הסך.

שכל מוצב שאין לו לא כבש ולא קרן ולא
כמחל לתימיה ולכן נפסל לעבודה דליל לול קרן דפנימיה
פוסלת כחצי מוצב כדי שחגורו זה לפורן כדלמא פ"ק דחולין
(דף י"ט. וס' ו) ועמא פירש שם כקונט' משום דכמיז אגנים שלמות חבנה
והסידור פליגי זה מחלף חסם ר"ש

כן יוחי אומר טפח ר' אליעזר בן
יעקב אומר חמית וי"ל דהטעם משום
דלא חשיב ריבוע למר כהאי שיעורא
ולמר כהאי שיעורא וריבוע מעכב
דקמתי הכא ומיהו במוצב נחמא
דכמיז רבוע יהיה המוצב אבל קרן
מגלג דסד היה נקבן דלע"פ שפירש
כאן כקונט' קרן אכן מרובע אמה על
אמה ברום אמה לא יתכן דע"י מלכין
נעשה כדל' בפ' אהיה מקומן (והנחם
ד). ושםא רבוע דקרן ילפין ממוצב
וא"ת ואכני מוצב מאי איריא משום
דנפגמה חפוק ליה משום דחסרה
האכן ואפילו לא נפגמה לא קרינן
זהו שלמות דמוצב פ' אהיה מקומן
(ס' ג) מורחית דרומית שלא היה לו
יסוד דפרק היכי נעבדי לא דגיו
לה אגנים שלמות אחר רחמנא וי"ל
דהכי קאמר ליה חסם אי גיז לשבר
האכן אי אפשר (לשבר) בלא פגימה
ואין כאן שלמות אלא לפחות
ולהחליק בסבין בלא פגימה איכא
איסורא דלא חניף עליהן כחל וכן
משמע דמסכת ע"ז פ' ר' ישמעאל
(דף נ"ג) גבי אכני מוצב וקאמרו ויגמור
בית משמואל דקאמר היכי נעבדי

יתבררנהו אגנים שלמות אחר רחמנא נסרינהו פ' לעשות בלא פגימות
לא חניף עליהם כחל כמיז וא"ת וליעבדו על ידי שמיר דבבית
שני הוה שמיר דמוצב דמסכת סוטה בפ' עגלה ערופה (דף נח.)
דקאמר משמחו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בית
המקדש בטל שמיר והיינו בית שני דאי בית ראשון ליערבינהו משחרב
בית המקדש בטלו אורים ותומים ושמיר דמשמחו נביאים הראשונים
היה מורכב בבית דמחמא בגמ' משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותומים
והיינו בית ראשון דמחמא דברס חסר בית שני מבית ראשון כדאיתא
ביומא (דף נ"א) אלא בטל השמיר היינו לאחר בית שני וכן הוה דקאמר
רשב"ג חסם משחרב בהמ"ק יטל טעם הפירות מסתמא לאחר מורכב
בית שני קאמר שחרב בימיו חסם דלשכתן בבית שני שהיו פירות
מתברכין בימי שמעון בן שטח ונעשין חטין ככליות של שור הגדול
ועוד יש להביא ראיה דהוה שמיר בבית שני מעובדא דדמא בן נחמיה
דפ"ק דקידושין (דף נ"א) ודפ"ב דע"ז (דף נ"ג) וס' עכשיו ממנו חסמי
ישראל אגנים לאפוד ואכני אפוד בעו שמיר דקאמר ר' נחמיה פ' עגלה
ערופה (סוטה נח.) דכמיז במלואותם ואפי' ר' יהודה דפליגי עליה ואמר
שמיר שני בנה שלמה חסם בהמ"ק מורה נמי דאכני אפוד בעו שמיר
דמוצב פ' מי שחחו (גיטין פ"ה. וס' ג) גבי צינן בהמ"ק עשה שלמה
דקאמרין היכי נעבדי איכא שמיר דאיתיה משה לאכני אפוד והוא על
כרחי רבי יהודה היא דל' נחמיה לא הוה שמיר לבית המקדש ועובדא
דדמא בן נחמיה בבית שני הוה דקאמרין חסם לשנה נולדה לו פרה
אלוהיה בעדרו ושבע פרות היו הראשונה עשה משה שניה עשה
עזרא דמתן במסכת פרה (פ"ג מ"ה) וכיון שהיה שמיר בבית שני
דכפרסית אמאי גמור בית משמואל וי"ל שמיר אין עושה אותן שלמות
שלא שחגורו זה לפורן וא"ת א"כ היאך בנו את המוצב דלא אפשר
לומר שהיה מתקן מנחמן ומכניסו מצפנים דאפילו כ' האי גוונא במוצב

נכסים

שכל מוצב כו'. להכי אין כשר לעבודה שכל המוצב שאין לו קרן
וכבש ויסוד וריבוע פסול לעבודה הכי גרסינן. קרן אכן אמה על אמה
ברום אמה לכל קרן ויסוד דהיינו אמה כניסה ראשונה וריבוע שאינו
מרובע חס חסר אחד מכל אלו פסול. ועמא אמר רב הוה בשמיטת

א' אשכל מוצב שאין לו לא כבש ולא קרן ולא
יסוד ולא ריבוע פסול לעבודה רבי יוסי בר
יהודה אומר אף הסוכב אומר רבה בר בר חנה
א"ר יוחנן שיתין מיששת ימי בראשית נבראו
שנאמר יחמוקי וירכך כמו חלאים מעשה ידי
אמן חמוקי וירכך אלו השיתין כמו חלאים
ישמחוללין ויורדין עד התהום מעשה ידי אמן
זו מעשה ידי אומנותו של הקב"ה תנא דבי ר'
ישמעאל בראשית אל תיקרי בראשית אלא
ברא שית תניא י"ר יוסי אומר שיתין מחוללין
ויורדין עד תהום שנאמר יאשירה נא לידידי
שירת דודי לכרמו כרם היה לידידי בקרן בן
שמן ויעוקהו וגם יסקלהו וישעוה שורק ויבן
מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו וישעוה שורק
זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מוצב
וגם יקב חצב בו אלו השיתין תניא א"ר אלעזר
בר צדוק ילול קטן היה בין כבש למזבח
במערבו של כבש ואחת לשבעים שנה פרחי
כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש
שרומה לעיגול דבילה ובאין ושורפין אותו
בקדושה שנא' יבקדש הסך נסך שובר לה'

בשם

על כרמו: כרם היה לידידי
בקרן בן שמן. בארץ ישראל וזית השמיה מכל הארצות: ויעוקהו.
בנה להם ערים בצורות מוקפות דלתים וצריח כעצבת דמתרגמין
עיוקא (שמות נח.) ויסקלהו. כאדם המפנה אגנים מכרמו כלומר
פינה האומות מפניהם שלא יסבו באלרס פן יחטילו אותם: וישעוה
שורק. נטעו גפנים משוחכות ולא זמורה אלא שרשין ענמן זה בית
המקדש שהוא שורשן ועיקרן שמחצבם לפני המקום: ויבן מגדל
בסוכו זה מוצב. העשו כמגדל עז: וגם יקב חצב בו. באותו
מגדל. יקב הוא צור חפור וכן עד יקבי המלך (זכריה ד) בית שיתא
דמגדל לשון שית ומערה פשוט' בלע"ז: לול. אריוה שהיא מלמעלה
למטה: בין כבש למזבח. הכבש ארכו ל"ב ומשפטו ועולה ט' אמות
עד ששור למזבח ולא היה ראשו מחובר למזבח אלא אריר מעט
מפסיק ביניהם כדלמך בוצחם (דף קד.) ועשית עולותיך הבשר
והדם מה לא צורקה אף בשר צוריקה הא למדת אריר יש בין כבש
למזבח ואותו אריר קרי בין כבש למזבח ולול היה באותו אריר במערבו
של כבש בשמונה אמות מערבית של כבש שהכבש רחבו ט"ו אמה
ממורה למערב ואותו חלל שהנכסים יורדין לחומו שהן נעשין בדרומית
למערבית של מוצב ומוקף ארבע מחילות עד קרקעיתו וקרקעיתו של
לפת שיש ואין היין נבלע שם וכל נכרי יין של כל השנה יורדין שם.
והאי תנא לית ליה שהיו שיתין יורדין עד תהום והכי אמרינן לקמן [וע"ז]
לית ליה ופליגי ארבעת: פרחי כהונה. ילדים כהנים: יין קרוש.
שנעש וקרוש: ושורפין אותו בקדושה. במקום קדוש בעורה ומתוך
השיתין מולאין אותו שלא יתמלאו השיתין מן הנסבין שכל קרבנות
הנזיר והיחיד טעונין נכסים חוץ מחטאת ואשם (שורפין אותם שאסורין
בנהלה דקדש הוא: שנאמר בקדש הסך. הקיש שריפה לניסוכו:

מה

אסור דכתיב במכילתא בסוף פרשת וישמע יתרו לא חבנה אהרן גיז בו אין אמה בונה גיזת אמה בונה ביהכל ובקדוש הקדשים ומה
אין מקיים ומקצות והגרן וכל כלי כרול לא נשמע בבית בהבנותו בבית איתו נשמע אלמא במוצב אפילו בחוץ איתו נשמע וכן יסד רבינו אליהו
הזקן בזהריתא אמת יהנה חכי אכני מוצב חוץ ובר כן נגזרו ועבר והיינו ילולין לחלק בין קודש שהוקדשו אגנים למוצב דערבן חולין לאחר
שהוקדשו אבל אין לרין דמשמע בפ' אהיה מקומן (והנחם נח.) שזנו אותם באגנים החלוקות כגון חלוקי אגנים מן הנחל שזכור הים וזכור
הים נבראו חלקות משמש ימי בראשית ומיהו קשה דגבי בית המקדש כמיז אכן שלמה מסע נבנה ואמר ר' יהודה דהוה שמיר לבנהמ"ק י:
אל תיקרי בראשית אלא ברא שית. האי תנא ור' יוחנן סברי מששת ימי בראשית נבראו אבל אידך תנא דדריש וגם יקב חצב לית ליה דמההוא
קרא דרש מוצב ושיתין למוצב בידי אדם הוה ובמילתיה גרסינן ועלי כרה דוד ומיהו קשה דר' יוחנן דרש דהכא סבר מששת
ימי בראשית נבראו דרש מעשה ידי אמן מעשה אומותנו של מקום ולקמן בפרק החליל (נ"ג.) א"ר יוחנן כשעה שכרה דוד שיתין קפא הוהא
ושמא אמוראי גינה ואליבא דר' יוחנן: וישעוה שורק זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מוצב וגם יקב חצב בו אלו השיתין.
ק' כחזו בלל הספרים זה גרסת הקונט' אבל בתוספתא גרים ויבן מגדל בתוכו זה היכל וגם יקב חצב בו זה מוצב וקרי למוצב

יקב לפי

שכל מוצב כו'. להכי אין כשר לעבודה שכל המוצב שאין לו קרן
וכבש ויסוד וריבוע פסול לעבודה הכי גרסינן. קרן אכן אמה על אמה
ברום אמה לכל קרן ויסוד דהיינו אמה כניסה ראשונה וריבוע שאינו
מרובע חס חסר אחד מכל אלו פסול. ועמא אמר רב הוה בשמיטת

קדשים (והנחם נח.) כל מקום שנאמר
המוצב לעבד דהכי משמע המוצב והו
המוצב העשוין כן והכן כבולו כמיז
המוצב על קרנות המוצב באכנען
במלואים (שמות טז) ובכבש כמיז אל
פני המוצב (ויקרא ו) והכבש הוא פניו
של מוצב שהוא פתחו ועליו וביסוד
כמיז אל יסוד המוצב (שם ח) ובכרוב
כמיז רבוע יהיה המוצב (שמות ט):
רבי יוסי בר יהודה אומר אף הסוכב.
מעכב דקסבר כרכוב המוצב והו
הסוכב והכי נאמר בו המוצב ורובן
סנידא ליה זהו הכיור והכי אמרינן
בוצחם בפרק קדשי קדשים (שם ט):
שיתין. חלל שחמא המוצב כנגד
מקום הנכסים: חמוקי. סמרי לשון
חמק עבר (שיר ה) נסתר ונכסה ממני
וכן עד מתי מתחמקין (ירמיה לא)
חסמרי ממני שאת נוסה ליקרב אלי
על שמעלת צי. חמוקי ירכיך לשון
יך המוצב (ויקרא א) מעשה ידי
אומותו של הקב"ה גרסינן. ועליהם
כרה דוד וכו' לא גרסינן ליה בתוספתא
והכא נמי לא גרסינן ליה דמאן דאית
ליה שכתלן לית ליה שמששת ימי
בראשית נבראו: לידידי. הקב"ה
בשכילו אני משוררו ובמקומי אני
לקבול על זאת: שירת דודי לכרמו. על כרמו: כרם היה לידידי
בקרן בן שמן. בארץ ישראל וזית השמיה מכל הארצות: ויעוקהו.
בנה להם ערים בצורות מוקפות דלתים וצריח כעצבת דמתרגמין
עיוקא (שמות נח.) ויסקלהו. כאדם המפנה אגנים מכרמו כלומר
פינה האומות מפניהם שלא יסבו באלרס פן יחטילו אותם: וישעוה
שורק. נטעו גפנים משוחכות ולא זמורה אלא שרשין ענמן זה בית
המקדש שהוא שורשן ועיקרן שמחצבם לפני המקום: ויבן מגדל
בסוכו זה מוצב. העשו כמגדל עז: וגם יקב חצב בו. באותו
מגדל. יקב הוא צור חפור וכן עד יקבי המלך (זכריה ד) בית שיתא
דמגדל לשון שית ומערה פשוט' בלע"ז: לול. אריוה שהיא מלמעלה
למטה: בין כבש למזבח. הכבש ארכו ל"ב ומשפטו ועולה ט' אמות
עד ששור למזבח ולא היה ראשו מחובר למזבח אלא אריר מעט
מפסיק ביניהם כדלמך בוצחם (דף קד.) ועשית עולותיך הבשר
והדם מה לא צורקה אף בשר צוריקה הא למדת אריר יש בין כבש
למזבח ואותו אריר קרי בין כבש למזבח ולול היה באותו אריר במערבו
של כבש בשמונה אמות מערבית של כבש שהכבש רחבו ט"ו אמה
ממורה למערב ואותו חלל שהנכסים יורדין לחומו שהן נעשין בדרומית
למערבית של מוצב ומוקף ארבע מחילות עד קרקעיתו וקרקעיתו של
לפת שיש ואין היין נבלע שם וכל נכרי יין של כל השנה יורדין שם.
והאי תנא לית ליה שהיו שיתין יורדין עד תהום והכי אמרינן לקמן [וע"ז]
לית ליה ופליגי ארבעת: פרחי כהונה. ילדים כהנים: יין קרוש.
שנעש וקרוש: ושורפין אותו בקדושה. במקום קדוש בעורה ומתוך
השיתין מולאין אותו שלא יתמלאו השיתין מן הנסבין שכל קרבנות
הנזיר והיחיד טעונין נכסים חוץ מחטאת ואשם (שורפין אותם שאסורין
בנהלה דקדש הוא: שנאמר בקדש הסך. הקיש שריפה לניסוכו:

על כרמו: כרם היה לידידי
בקרן בן שמן. בארץ ישראל וזית השמיה מכל הארצות: ויעוקהו.
בנה להם ערים בצורות מוקפות דלתים וצריח כעצבת דמתרגמין
עיוקא (שמות נח.) ויסקלהו. כאדם המפנה אגנים מכרמו כלומר
פינה האומות מפניהם שלא יסבו באלרס פן יחטילו אותם: וישעוה
שורק. נטעו גפנים משוחכות ולא זמורה אלא שרשין ענמן זה בית
המקדש שהוא שורשן ועיקרן שמחצבם לפני המקום: ויבן מגדל
בסוכו זה מוצב. העשו כמגדל עז: וגם יקב חצב בו. באותו
מגדל. יקב הוא צור חפור וכן עד יקבי המלך (זכריה ד) בית שיתא
דמגדל לשון שית ומערה פשוט' בלע"ז: לול. אריוה שהיא מלמעלה
למטה: בין כבש למזבח. הכבש ארכו ל"ב ומשפטו ועולה ט' אמות
עד ששור למזבח ולא היה ראשו מחובר למזבח אלא אריר מעט
מפסיק ביניהם כדלמך בוצחם (דף קד.) ועשית עולותיך הבשר
והדם מה לא צורקה אף בשר צוריקה הא למדת אריר יש בין כבש
למזבח ואותו אריר קרי בין כבש למזבח ולול היה באותו אריר במערבו
של כבש בשמונה אמות מערבית של כבש שהכבש רחבו ט"ו אמה
ממורה למערב ואותו חלל שהנכסים יורדין לחומו שהן נעשין בדרומית
למערבית של מוצב ומוקף ארבע מחילות עד קרקעיתו וקרקעיתו של
לפת שיש ואין היין נבלע שם וכל נכרי יין של כל השנה יורדין שם.
והאי תנא לית ליה שהיו שיתין יורדין עד תהום והכי אמרינן לקמן [וע"ז]
לית ליה ופליגי ארבעת: פרחי כהונה. ילדים כהנים: יין קרוש.
שנעש וקרוש: ושורפין אותו בקדושה. במקום קדוש בעורה ומתוך
השיתין מולאין אותו שלא יתמלאו השיתין מן הנסבין שכל קרבנות
הנזיר והיחיד טעונין נכסים חוץ מחטאת ואשם (שורפין אותם שאסורין
בנהלה דקדש הוא: שנאמר בקדש הסך. הקיש שריפה לניסוכו:

אסור דכתיב במכילתא בסוף פרשת וישמע יתרו לא חבנה אהרן גיז בו אין אמה בונה גיזת אמה בונה ביהכל ובקדוש הקדשים ומה
אין מקיים ומקצות והגרן וכל כלי כרול לא נשמע בבית בהבנותו בבית איתו נשמע אלמא במוצב אפילו בחוץ איתו נשמע וכן יסד רבינו אליהו
הזקן בזהריתא אמת יהנה חכי אכני מוצב חוץ ובר כן נגזרו ועבר והיינו ילולין לחלק בין קודש שהוקדשו אגנים למוצב דערבן חולין לאחר
שהוקדשו אבל אין לרין דמשמע בפ' אהיה מקומן (והנחם נח.) שזנו אותם באגנים החלוקות כגון חלוקי אגנים מן הנחל שזכור הים וזכור
הים נבראו חלקות משמש ימי בראשית ומיהו קשה דגבי בית המקדש כמיז אכן שלמה מסע נבנה ואמר ר' יהודה דהוה שמיר לבנהמ"ק י:
אל תיקרי בראשית אלא ברא שית. האי תנא ור' יוחנן סברי מששת ימי בראשית נבראו אבל אידך תנא דדריש וגם יקב חצב לית ליה דמההוא
קרא דרש מוצב ושיתין למוצב בידי אדם הוה ובמילתיה גרסינן ועלי כרה דוד ומיהו קשה דר' יוחנן דרש דהכא סבר מששת
ימי בראשית נבראו דרש מעשה ידי אמן מעשה אומותנו של מקום ולקמן בפרק החליל (נ"ג.) א"ר יוחנן כשעה שכרה דוד שיתין קפא הוהא
ושמא אמוראי גינה ואליבא דר' יוחנן: וישעוה שורק זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מוצב וגם יקב חצב בו אלו השיתין.
ק' כחזו בלל הספרים זה גרסת הקונט' אבל בתוספתא גרים ויבן מגדל בתוכו זה היכל וגם יקב חצב בו זה מוצב וקרי למוצב

יקב לפי

תורה אור השלם

1. מה יפ' פעמך
בנעלים בת קריב חמוקי
ירכך כמו חלאים
משעוה ידי אמן:
שיר השירים ב ו
2. בראשית קרא אלוהים
את השמים ואת
הארץ: בראשית א א
3. (א) אשירה נא לידידי
שירת דודי לכרמו כרם
היה לידידי בקרן בן
שמן: (ב) ויגדלוהו
ויסקלהו וישעוה שורק
רובן מגדל בתוכו וגם
יקב חצב בו ויפ' לעשות
ענבים חצב באשם:
ישעיהו ה א-ב
4. ונסבו רביעית דודין
לכבש האחר בקדש
הסך נסך שובר ליה:
במדרב כ ח

לעני רש"י

פושטין (פושטין). נוסח.

